

Oponentský posudok na dizertačnú prácu Mgr. Martina Charváta *Deleuzova asignifikantní sémiotika*

Mgr. Martin Charvát sa vo svojej dizertačnej práci *Deleuzova asignifikantní sémiotika* pokúsil o napísanie systematickej interpretácie Deleuzovej semiotiky. Samozrejme, každý kto pozná dielo Gillesa Deleuza dobre vie, že tento vynikajúci filozof nenapísal nijaký spis, ktorý by sa explicitne týkal semiotiky. Avšak rovnako každý vie, že Deleuze vytvoril originálnu implicitnú koncepciu znakov, ktorú rozvíjal po častiach v rôznych svojich textoch a kto chce hovoriť o Deleuzovej semiotike, musí ju extrahovať z týchto textov. Mgr. Charvát si to tento fakt uvedomuje a preto začína prácami, ktorá sa venujú symptómom, predovšetkým je to kniha o Nietzscheho filozofii a kniha venovaná Sacher-Masochovi. Symptóm je veľmi problematický znak, na čo už upozorňovala Port_Royalská škola, pretože na jednej strane by mal byť spätý prirodzeným putom s tým, čo reprezentuje, a na druhej strane ak má fungovať ako znak, musí byť identifikovaný a interpretovaný ako znak. Mgr. Charvát presvedčivo poukázal, že v prípade Deleuza je podstatné to, že symptóm síce musí byť vnímaný ako symptóm, avšak v skutočnosti ten kto niečo vníma ako symptóm si neuvedomuje, že symptóm vlastne konštruuje. Symptón je výtvar vnímajúceho a interpretujúceho subjektu.

Po Deleuzovej symptomatológii sa Mgr. Martin Charvát vo svojej dizertačnej práci venuje interpretácii typológii znakov v diele *Proust a znaky*. Tento rozsahom nevelký text je dôležitý okrem iného aj preto, že sa v ňom naplno objavuje Deleuzov záujem o typológiu znakov. Deleuze totiž rád konštruoval rôzne typy znakov a v tomto smere predstihol aj takého majstra, akým bol Charles Sanders Peirce. Deleuzove typológie vždy rešpektujú osobitosti toho-ktorého autora alebo tej-ktorej oblasti kultúry. Počas svojho života vytvoril množstvo typológií znakov, pričom, a to je evidentné aj z celého textu dizertačnej práce, jedna typológia nikdy nevytláčala inú typológiu, ale ju skôr dopĺňala a rozvíjala. Najpresnejšie to dokazujú dve knihy o filme. V prvej knihe Deleuze vypracoval typológiu filmových obrazov a jej prislúchajúcu typológiu znakov. Ide o obrazy, ktoré nepriamo prostredníctvom pohybu reprezentovali čas a tieto obrazy vypracoval film približne do nástupu neorealizmu. V druhej knihe zase vypracoval typológiu obrazov a im prislúchajúcich znakov, ktoré prezentujú priamo čas a tieto Deleuze nachádza v dejinách filmu po neorealizme. K tomu sa ešte dostanem teraz je načase vrátiť sa k dizertačnej práci.

Po diele *Proust a znaky* prichádzajú na rad veľké filozofické diela ako sú napríklad *Logika zmyslu*, *Diferencia a opakovanie*, spoločné diela napísané v spolupráci s Félixom Guattarim *Anti-Oidipus*, *Kapitalizmus a schizofrénia* a *Tisíc plošín*, *Kapitalizmus a schizofrénia 2*. Sú to skutočne monumentálne práce, pričom každý, kto sa ich podujme interpretovať, sa musí rozhodnúť, ktoré

motívy a problémy bude sledovať, pretože inak mu hrozí, že sa stratí v labyrintických textoch Deleuza, poprípade Deleuza a Guattariho. Toto riziko mal Mgr. Martin Charvát po celý čas písania dizertačnej práce na pamäti a preto si vybral len tie motívy, ktoré priamo alebo nepriamo súvisia so sémiotikou. Tak v prípade knihy *Logika zmyslu* sa sústredil na objasnenie inšpirácií stoicizmom a štrukturalizmom, na kritickú interpretáciu Husserlovej koncepcie znaku. Keď je reč o *Anti-Oidipovi*, tak sa do popredia dostáva prípad Schrebera a jeho psychoanalytickej interpretácie, presnejšie povedané kritika tejto psychoanalytickej interpretácie. Kritika sa vzťahuje samozrejme na Freudovu psychoanalýzu, avšak cez psychoanalýzu sa dvojica autorov v pozadí vyrovnáva aj so sémiotikou Jacquesa Lacana. Popri kritike Mgr. Charvát sa však zameriava aj na odhaľovanie tých mysliteľov či koncepcií, ktoré zase Deleuze, poprípade Deleuze&Guattari zaujímavým spôsobom exploatovali. Napríklad sociolingvistiku W. Labova alebo teóriu jazyka P. Bourdieaua, glosematiku L. Hjemsleva. Samozrejme, všetky tieto podnety využili veľmi originálnym spôsobom, ktorý má ďaleko od „pocitivej“ interpretácie. Deleuza a ešte menej Guattariho nikdy nezaujímal, či niečomu správne rozumeli, ale vždy ich fascinovalo, čo sa s tým dá ďalej robiť, ako niekoho texty môžu vyvolať nový pohyb myslenia, a to aj veľmi odlišného. Mgr. Martin Charvát to názorne ukázal na príklade Deleuzovom originálnom využití podnetov Peirceovej semiotiky, predovšetkým jeho typológie znakov. Pri tvorbe typológii filmových obrazov sa Deleuze inšpiroval dielom H. Bergsona, pri typológii znakov, ktoré tieto obrazy reprezentujú, zase dielom Ch. S. Peircea. V oboch prípadoch sa značne odchyľuje od pôvodných textov, a túto odchýlku sa vôbec nepokúša zakryť alebo ospravedlniť. Je jasné, že Deleuzovi ide o to, aby vytvoril také typológie obrazov a znakov, ktoré by nedeformovali film a nezbavovali ho času, dimenzie, ktorá robí film filmom. Ďalej práve v druhej knihe o filme potvrdzuje, že jedna typológia nenahrádza druhá, ale ju dopĺňa a rozširuje. Deleuze taktiež tvrdí, že hoci sa inšpiroval Peirceovou typológiou znakov, predsa len jeho chápanie znaku je iné, pretože podľa Deleuza znaky v prípade filmu nereprezentujú veci, ale obrazy, ktoré síce reprezentujú veci, ale vždy z určitého aspektu. Okrem toho Deleuze pri vytvorení prvej klasifikácie znakov sa inšpiroval aj Peirceovým učením o prvosti, druhosti a treťosti, pričom opäť Mgr. Charvát správne upozornil na veľmi originálne narábanie s týmto učením.

Dizertačná práca Mgr. Martina Charváta je kvalitná práca. Je evidentné, že doktorand počas doktorandského štúdia preštudoval mnoho textov primárnej a sekundárnej povahy. Vysoko oceňujem fakt, že napriek zložitosti problémov, si doktorand dokázal vybrať relevantné motívy a tie systematicky interpretoval. Taktiež oceňuje fakt, že nepodľahol zvodom vyjadrovať sa rovnako ezotericky, ako sa vyjadrovali Deleuze a Guattari, a namiesto toho sa pokúsil ukázať na tie pozitíva, ktoré sú nesporným prínosom pre súčasný filozofický diskurz. Napriek nesporným kvalitám by som si dovoľil upozorniť na jeden malý nedostatok, a ten sa týka neuvádzanie vplyvu M. M. Bachtina pri tvorbe vlastnej Deleuzovej koncepcii jazyka a semiotiky. Pre Deleuza bol Bachtin dôležitý autor, a mnoho z jeho myšlienok ho prinajmenšom inšpirovalo. To je však malý detail, ktorý nemôže nijakým spôsobom znížiť celkovú kvalitu dizertačnej práce.

Vzhľadom na tieto skutočnosti dizertačnú prácu Mgr. Martina Charváta

navrhujem pripustiť na obhajobu a po úspešnej obhajobe mu udeliť titul PhD.

V Bratislave 27. 3. 2016

prof. PhDr. Peter Michalovič, PhD.